

Б. М. Орловський, докт. юрид. наук, доцент, доцент
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
Кафедра кримінального права, кримінального процесу та криміналістики
Французький бульвар, 24/26, Одеса, 65058, Україна
e-mail: b.orlovskiy@onu.edu.ua
ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-9161-2904>

І. А. Осадча, адвокат, старший викладач
Одеський національний технологічний університет
Кафедра філософії і права
вул. Канатна, 112, Одеса, 65039, Україна
e-mail: pravnic@ukr.net
ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-9243-1064>

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ВЖИВАННЯ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ ТА НАРКОТИЧНЕ СП'ЯНІННЯ

Стаття присвячена дослідженню кримінально-караних дій щодо наркотичних засобів та психотропних речовин (виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання тощо), які вчиняються без мети збуту та визначені у ч. 1 ст. 309 Кримінального кодексу України як форми об'єктивної сторони.

Авторами було звернуто увагу на практичні ситуації, коли особа намагається вжити (проковтнути) куплений наркотичний засіб або психотропну речовину з метою ухилитися від кримінальної відповідальності за ч. 1 ст. 309 Кримінального кодексу України. При вживанні такого наркотичного засобу у неpubлічних місцях в законодавстві України відсутня кримінальна відповідальність, лише наявність публічного місця дає можливість кваліфікувати дії особи за ст. 316 Кримінального кодексу України.

Також відсутня кримінальна відповідальність коли особа перебуває в публічному або неpubлічному місці у стані «наркотичного сп'яніння». На думку авторів це є недоліками кримінального законодавства, що потребують виправлення шляхом доповнення об'єктивної сторони ч. 1 ст. 309 новими формами, пов'язаними із «вживанням наркотичних засобів» (у будь-якому місці, не лише публічному) та «перебуванням особи у стані наркотичного сп'яніння».

За результатами дослідження авторами було запропоновано викласти об'єктивну сторону ч. 1 ст. 309 Кримінального кодексу України у наступній редакції: «Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання чи вживання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів без мети збуту, а також перебування у стані наркотичного сп'яніння – караються ...».

Запропонована авторами редакція ч. 1 ст. 309 Кримінального кодексу України повинна виступати як загальна кримінально-правова норма, що регулює вживання наркотиків у будь-якому місці, а існуюча стаття 316 «Незаконне публічне вживання наркотичних засобів» має бути спеціальною нормою, що застосовується для випадків вживання наркотиків у публічних місцях.

На думку авторів, розширення змісту об'єктивної сторони у ч. 1 ст. 309 Кримінального кодексу України за рахунок включення додаткових форм допоможе

забезпечити повноцінну протидію наркозлочинній поведінці та нестиме значний превентивний вплив на потенційних наркозлочинців.

Ключові слова: вживання наркотичних засобів, наркотичне сп'яніння, форми об'єктивної сторони, наркотичні засоби, психотропні речовини, кримінальна відповідальність.

Постановка проблеми. Одним із важливих напрямків кримінально-правової політики української держави є протидія наркоманії та наркозлочинності. Наркоманія як негативне фонове явище не лише призводить до руйнування здоров'я населення, але й формує стійку хворобливу залежність особи від прийому наркотичних засобів, що забезпечує розвиток наркозлочинності у вигляді розгалуженої системи для продажу наркотичних засобів. Несвочасне виявлення наркозалежної особи, пасивна поведінка щодо фактів вживання нею наркотичних засобів призводять до системного циклу скоєння злочинів у вигляді постійної купівлі та вживання наркотиків. Наслідки цього проявляються у подальшій кримінальній поведінці корисливого характеру (крадіжки, грабежі тощо), що спрямована на отримання матеріальних ресурсів для продовження циклу купівлі-вживання наркотиків. Тому вивчення та вдосконалення кримінально-правових аспектів боротьби з наркозлочинністю є важливим та актуальним питанням у світлі зменшення кількості наркозалежних осіб та протидії поширенню як наркозлочинності, так і іншої злочинності корисливого спрямування. Зазначене обумовлює актуальність та важливість дослідження питання щодо покращення правової регламентації кримінально-караних дій стосовно наркотичних засобів та психотропних речовин (виготовлення, придбання, зберігання, переміщення тощо), які вчиняються без мети збуту та визначені у ч. 1 ст. 309 Кримінального кодексу (далі – КК) України як форми об'єктивної сторони.

Аналіз останніх досліджень і публікацій показує, що кримінально-правові аспекти регламентації та протидії наркозлочинності знайшли своє відображення у працях таких вчених: М. І. Бажанова, О. М. Бандурки, В. І. Борисова, О. О. Дудорова, О. М. Джузи, О. В. Козаченко, В. К. Матвійчука, П. В. Мельника, І. І. Митрофанова, А. А. Музики, В. Я. Тація, М. І. Хавронюка та ін.

В той же час питання визначення кримінальної караності вживання наркотичних засобів й психотропних речовин, а також перебування особи у стані «наркотичного сп'яніння» з метою розширення змісту об'єктивної сторони ч. 1 ст. 309 КК України не знайшло достатнього висвітлення у їх наукових роботах. Тому, спираючись на попередні наукові кримінально-правові дослідження, авторами буде здійснено вивчення питання щодо суспільної небезпечності «вживання наркотичних засобів та психотропних речовин», «перебування особи у стані наркотичного сп'яніння» та щодо можливості законодавчого закріплення таких форм кримінально-караної поведінки у діючих нормах Особливої частини КК України.

Мета статті. Відповідно до цього, метою дослідження стало: 1) вивчення сучасних норм про кримінальну відповідальність за виробництво, виготовлення, зберігання, придбання, переміщення, пересилання без мети збуту наркотичних засобів чи психотропних речовин; 2) аналіз суспільної небезпечності

дій, пов'язаних із «вживанням наркотичних засобів й психотропних речовин» та «перебуванням особи у стані наркотичного сп'яніння», в тому числі як варіантів злочинної поведінки у межах ч. 1 ст. 309 КК України; 3) формування пропозицій щодо удосконалення норм КК України у питанні розширення переліку кримінально-караних дій щодо наркотичних засобів чи психотропних речовин, якими особа користується без мети збуту.

Виклад основного матеріалу. Розділ XIII КК України присвячений кримінальним правопорушенням, що стосуються сфери незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, а також їх аналогів чи прекурсорів. Центральне місце серед кримінальних правопорушень цього розділу належить ст. 309 КК, яка у ч. 1 визначає основи кримінальної відповідальності за «незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів без мети збуту» [1]. Саме відсутність мети збуту визначає спрямованість цієї статті на протидію особистому обігу наркотичних засобів чи психотропних речовин, який пов'язаний із бажанням особистого вживання таких засобів чи речовин, без цілей їх поширення серед інших членів суспільства. Тобто особа знаходить різні можливості для отримання наркотичного засобу чи психотропної речовини (виробництво, вирощування, купівля чи дарування від сторонніх осіб) і одразу вживає такий засіб чи речовину в силу своєї психофізіологічної залежності або тимчасово зберігає зазначений засіб чи речовину, знову ж таки з метою його подальшого вживання.

Таким чином, ми бачимо, що основною метою реалізації дій, які утворюють об'єктивну сторону зазначеного кримінального правопорушення – є бажання особи особисто вжити наркотичний засіб чи психотропну речовину і саме термін «вживання» стає ключовим аспектом усієї кримінально-караної діяльності наркомана. Таке бажання утворюється завдяки тому, що наркоманія є хворобою і викликає різні види залежності: психічну та фізичну [5, с. 303].

Якщо ж особа здійснює придбання чи виробництво (вирощування) наркотичних засобів або психотропних речовин з іншою метою прямого збуту – то її умисел вже спрямовується на наркотогівлю, тобто на платний чи безоплатний збут таких засобів або речовин іншим членам суспільства (продаж, дарування, міна, бартер тощо) і зазначене вже охоплюється кримінально-правовою кваліфікацією і відповідальністю за ст. 307 КК України.

Розглянемо співвідношення терміну «вживання» із іншими формами об'єктивної сторони ст. 309 КК України, такими як: а) виробництво; б) виготовлення; в) придбання; г) зберігання; д) перевезення; є) пересилання.

Під незаконним процесом виробництва наркотичних засобів чи психотропних речовин у судовій практиці розуміють дії, що є пов'язаними із їх серійним одержанням певними партіями за відповідною технологією, стандартом, зразком з різних хімічних речовин або рослин чи частин таких рослин [2].

В той же час незаконне виготовлення наркотичних засобів чи психотропних речовин є менш об'ємним за обсягом процесом, який може бути пов'язаний лише з окремими діями (наприклад, рафінуванням, підвищенням в препараті концентрації певної речовини, перетворенням чи переробкою однієї речовини

в іншу), в результаті чого одержуються нові форми наркотичних засобів або психотропних речовин, готові до використання чи вживання.

Незаконним придбанням наркотичних засобів чи психотропних речовин вважають їх купівлю, обмін на інші товари або речі, отримання у якості подарунка, прийняття як плати за виконану роботу чи надані послуги, отримання як форми повернення позики або оплати боргу, а також у випадку їх привласнення як знахідки [3].

Незаконне зберігання наркотичних засобів чи психотропних речовин розглядається як будь-які умисні дії, незалежно від їх часової тривалості, що пов'язані з фактичним незаконним перебуванням таких засобів чи речовин при особі, у прямиому володінні особи чи у місцях, де вона проживає або перебуває (в житлі, приміщенні, сховищі, гаражі чи іншому подібному місці). До нього також відносять перенесення особою відповідних засобів або речовин з одного місця до іншого [2].

Під незаконним перевезенням наркотичних засобів або психотропних речовин розуміється їх умисне переміщення особою за допомогою будь-якого виду транспорту (автомобіля, мотоцикла, поїзда, велосипеда тощо) в межах території України, а незаконне пересилання охоплює питання відправлення наркотичних засобів або психотропних речовин поштою, багажем, кур'єром (посильним) чи в інший подібний спосіб.

Розглянувши зазначені форми об'єктивної сторони, що передбачені у ст. 309 КК України ми бачимо, що серед їх переліку відсутня така форма як «вживання». В той же час, як було вказано раніше, саме вживання наркотичних чи психотропних речовин є основною метою наркозалежної особи і задля цього вона і реалізує попередні форми об'єктивної сторони (придбання, виготовлення, зберігання тощо).

На практиці непоодинокі трапляються випадки, коли особа була виявлена працівниками правоохоронних органів при безпосередній купівлі наркотичних засобів (наприклад, при забиранні закладки із якогось підвалу, саду, труби, глухого двору, території будівельного майданчика тощо) та з метою уникнення кримінальної відповідальності така особа намагається: 1) або позбавитися від наркотичного засобу під час переслідування; 2) або вжити (проковтнути) такий наркотичний засіб з метою неможливості його вилучення.

Діюче кримінальне законодавство України містить кримінальну відповідальність за «вживання» наркотичних засобів лише якщо воно відбулося «у публічних місцях» або «у місцях, що призначені для проведення навчальних, спортивних і культурних заходів», що передбачено у ст. 316 КК України [1]. Також ця стаття передбачає у якості предмета злочину лише «наркотичні засоби» і не враховує публічне вживання «психотропних речовин» чи «аналогів наркотичних засобів або психотропних речовин». У результаті ми бачимо значні законодавчі обмеження щодо місця скоєння «вживання наркотичних засобів» та щодо описання предмету такого злочину. Очевидно що питання «непублічних місць» (садів, будинків, глухих кутів і дворів, будівельних майданчиків тощо, а інколи і навіть під'їздів) не охоплюється нормами диспозиції ст. 316 КК України. Крім того варто розуміти, що «факт публічного вживання» (у місці, де наявна значна кількість людей) має бути доведений належними кримінально-

процесуальними доказами (в першу чергу показаннями свідків як людей, що відвідують таке «публічне» місце, відеозаписами з «публічних» камер спостереження тощо). А при перебуванні особи в під'їздах, глухих дворах або навіть другорядних провулках чи вулицях у місті, таких публічних свідків або камер відеоспостереження може не виявитися. Тому виникають ситуації коли особа, при її викритті у місці знайдення закладки, умисно здійснює вживання придбаного наркотичного засобу з метою уникнути кримінальної відповідальності за ст. 309 КК України.

Також дуже часто трапляються випадки коли особа, вживши наркотичний засіб або психотропну речовину, виходить у публічне місце вже перебуваючи у стані «наркотичного сп'яніння». Це пов'язане із тим, що прийом певних різновидів наркотичних засобів, які збуджують нервову систему може викликати стан ейфорії, радості, підвищеної балакучості, бажання активних дій та інтерес до розваг у суспільстві. Перебуваючи у такому ейфоричному (радісному) стані наркоман потрапляє у публічне місце (концерт, вечірку, культурний захід тощо), де під впливом своєї гіперактивності може скоювати різні злочини насильницької або корисливої спрямованості (хуліганство, заподіяння легких тілесних ушкоджень, крадіжки, грабежі тощо).

Подібні ситуації трапляються і коли особи успішно знайшли і вжили «закладку» із наркотичним засобом чи психотропною речовиною, а потім попрямували у публічне місце у стані «наркотичного сп'яніння» (ейфорії, радості) для продовження власних веселощів і розваг, де скоїли свій наступний злочин.

Відповідно правоохоронці, які зупиняють у публічних місцях (на вулиці, в сквері, в парку) особу вже у стані «наркотичного сп'яніння» не можуть застосувати до неї кримінально-правові норми, передбачені ч. 1 ст. 309 КК за відсутності у особи при собі наркотичного засобу чи психотропної речовини. Хоча всі і розуміють, що стан «наркотичного сп'яніння» (розширені зіниці, підвищене серцебиття, неприродня поведінка, заплутана мова, бурхливі неконтрольовані реакції) може виникнути у особи лише внаслідок прийому наркотичного засобу або психотропної речовини, однак відсутність при особі відповідного «товару» тягне за собою неможливість притягнення її до відповідальності за наркозлочини, передбачені у Розділі XIII КК України. Перебування особи у стані «наркотичного сп'яніння» буде лише обставиною, що обтяжує покарання у випадку скоєння наркоманом певного кримінального правопорушення, однак здійснити при цьому повноцінну профілактичну діяльність щодо недопущення (запобігання) скоєння нових кримінальних правопорушень особами у стані «наркотичного сп'яніння» не вбачається можливим з точки зору обмежених норм кримінального законодавства.

Тому, на думку авторів, є практична необхідність у тому, щоб розширити перелік форм об'єктивної сторони складу злочину, передбаченого у ст. 309 КК України і доповнити її випадками, пов'язаними із «вживанням наркотичних засобів» (у будь-якому місці, не лише публічному) та «перебуванням особи у стані наркотичного сп'яніння». Такі додаткові форми об'єктивної сторони допоможуть забезпечити повноцінну протидію наркозлочинній поведінці у будь-якій фазі циклу від виготовлення наркотичного засобу або психотропної речовини до її безпосереднього вживання. На теперішній час зазначений цикл є

обмеженим лише фазою зберігання або переміщення (перевезення, пересилання) наркотичного засобу чи психотропної речовини.

Таким чином, ч. 1 ст. 309 КК України могла би містити наступну редакцію: «Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання чи вживання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів без мети збуту, а також перебування у стані наркотичного сп'яніння – караються ...». У співвідношенні із іншою статтею 316 «Незаконне публічне вживання наркотичних засобів» КК України, запропонована авторами редакція ч. 1 ст. 309 КК України могла б розглядатися як загальна та спеціальна норма. Тобто ч. 1 ст. 309 КК України як загальна норма визначала б відповідальність за вживання у «непублічних й публічних місцях», а також охоплювала б випадки вживання як «наркотичних засобів», так і «психотропних речовин та різних аналогів», а діюча ст. 316 КК України, як спеціальна норма, вже б конкретизувала випадки вживання лише «наркотичних засобів» і у спеціальних «публічних місцях».

В той же час «перебування особи у стані наркотичного сп'яніння» продовжувало б вважатися обтяжуючою обставиною згідно п. 13 ч. 1 ст. 67 КК України [1] і при цьому утворювало б окрему кваліфікацію за ч. 1 ст. 309 КК України – оскільки очевидно, що для того щоб потрапити у такий стан, особі необхідно десь придбати або виробити відповідний наркотичний засіб чи психотропну речовину і у подальшому її вжити, переміщуючи такий засіб або речовину із одного місця в інше. Тобто, в будь-якому випадку, щоб потрапити у стан «наркотичного сп'яніння» особа вчинила у недалекому минулому (в межах однієї доби) хоча б одну із існуючих форм об'єктивної сторони, що вказані у ч. 1 ст. 309 КК України – чи виробництво (виготовлення), чи придбання, чи перевезення наркотичного засобу. І така минула злочинна поведінка особи завжди залишається поза увагою правоохоронних органів і поза покаранням за відсутності у ч. 1 ст. 309 КК України доповнень про «перебування особи у стані наркотичного сп'яніння» як форми об'єктивної сторони такого злочину.

Враховуючи викладене є підґрунтя для удосконалення чинної редакції ч. 1 ст. 309 КК України. Зазначене буде стимулом для будь-яких осіб, що були ідентифіковані у стані «наркотичного сп'яніння» звернутися до лікувального закладу та пройти курс лікування від наркоманії задля позбавлення кримінальної відповідальності згідно ч. 4 ст. 309 КК України. Це забезпечить широкую превентивну діяльність на початкових етапах втягнення людей у наркоманію, коли придбання ними наркотичних засобів здійснюється досить обережно, а поява у стані «наркотичного сп'яніння» у публічному чи непублічному місці (на роботі, навчанні, на вечірці, вдома) допоможе їх виявити та одразу розпочати протидію їх наркозалежній поведінці під страхом кримінального покарання.

У науковій літературі зазначається про недосконалість ч. 4 ст. 309 КК України з точки зору того, що законодавець закріплює «незавершений процес» лікування від наркоманії. У самій ч. 4 вказується, що «особа, яка добровільно звернулася до лікувального закладу і розпочала лікування від наркоманії, звільняється від кримінальної відповідальності за дії, передбачені цієї статтею». Автори підтримують позицію науковців, які зазначають, що початок процедури лікування зовсім не вказує на його успішність і досить

часто є лише імітацією задля реалізації прагнення позбавитись від кримінальної відповідальності [6, с. 215]. Слушним виглядає здійснювати звільнення від кримінальної відповідальності лише в кінці процесу лікування від наркоманії у випадку його успішного проходження, що має бути підтверджено колегіальним висновком лікарської комісії. На період проходження такого лікування доцільно передбачити можливість зупинення кримінального провадження у нормах КПК України і за результатами лікування від наркоманії та лікарським висновком вже вирішувати питання про закриття провадження у справі при успішному лікуванні чи, навпаки, про складання обвинувального акту та спрямування справи до суду у випадку, якщо лікування не досягло своєї мети.

Зазначена процедура є актуальною з огляду на те, що фактично ч. 4 ст. 309 КК України є «безумовним» різновидом звільнення від кримінальної відповідальності і, на відміну від умовних різновидів, наразі не визначає жодних вимог до посткримінальної поведінки особи. Це ставить особу у досить привілейоване становище у порівнянні із «умовними» видами звільнення від кримінальної відповідальності, що передбачені у ст. ст. 47, 97 КК України. У науковій літературі зазначається, що при «умовних» видах звільнення (передача на поруки, примусові заходи виховного характеру) особа повинна виконати ряд дій, що повинні бути «успішними» і саме від «їх успішності» залежить результат звільнення особи від кримінальної відповідальності, що і стимулює її відновлювальну поведінку [6, с. 216]. Тому, актуальними є зміни і до ч. 4 ст. 309 КК України, що пов'язані із удосконаленням процедури звільнення особи від кримінальної відповідальності, яка повинна містити певні умови, а не бути безумовною і незавершеною.

Варто розуміти, що законодавцем періодично вносяться зміни до ст. 309 КК України і незважаючи на те, що цей склад кримінального правопорушення є базовим, певні зміни у суспільних відносинах завжди призводять до покращення його змісту. Наприклад, у науковій літературі неодноразово піднімалося питання про збільшення розміру штрафних санкцій як покарання за ч. 1 цієї статті, оскільки існувавший розмір штрафу від 50 до 100 НМДГ був явно замалий для такого складу кримінального правопорушення з урахуванням аналізу вартості придбання різних наркотичних засобів [4, с. 339-340]. Відповідно у Законі № 2617-VIII від 22.11.2018 р. законодавцем був значно збільшений розмір штрафу, який визначився у межах від 1000 до 3000 НМДГ та посилений максимальний розмір покарання за ч. 1 цієї статті із 3 до 5 років позбавлення волі. В подальшому Законом № 3342-IX від 23.08.2023 р. було внесено нові зміни до ст. 309 КК України і до системи покарань було додано пробаційний нагляд, який став окремим видом покарання згідно ст. 59-1 КК України. Таким чином, ми можемо бачити, що зміни до цієї базової статті періодично вносяться законодавцем, що визначає можливість наукових дискусій для формування ефективних напрямків покращення її відповідних положень.

Висновки і пропозиції. Узагальнюючи проведене дослідження автори дійшли до висновку про доцільність розширення об'єктивної сторони ч. 1 ст. 309 КК України за рахунок доповнення її форм випадками, пов'язаними із «вживанням особою наркотичних засобів» (у будь-якому місці, не лише публічному) та «перебуванням особи у стані наркотичного сп'яніння». На

думку авторів, ч. 1 ст. 309 КК України можна викласти у наступній редакції: «Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання чи вживання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів без мети збуту, а також перебування у стані наркотичного сп'яніння – караються ...». Розширення переліку форм об'єктивної сторони зазначеного складу кримінального правопорушення допоможе забезпечити повноцінну протидію наркозлочинній поведінці та нестиме значний превентивний вплив на потенційних наркозлочинців, що є важливим аспектом у побудові превентивної державної кримінально-правової політики.

Список використаної літератури

1. Кримінальний кодекс України: зі змінами та доповненнями станом на 01.04.2024 (офіційний текст). Київ: Видавництво «Паливода А.В.», 2024. 212 с.
2. Про судову практику в справах про злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 26.04.2002 р. № 4. База даних «Законодавство України». Верховна Рада України: офіційний веб-сайт. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0004700-02> (дата звернення: 10.05.2024).
3. Данилевська Ю. О., Каменський Д. В. Злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інші злочини проти здоров'я населення: проблеми кримінально-правової кваліфікації : практ. посіб. / Луганськ : ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2013. 288 с.
4. Качалова Т. Є. Актуальні питання посилення відповідальності у вигляді штрафу за незаконне виробництво, придбання, зберігання, перевезення, пересилання без мети збуту наркотичних засобів. Юридичний науковий електронний журнал. 2019. № 6. С. 337-341.
5. Лук'яненко С. В., Прибіткова Н. О. Актуальні питання кримінологічної характеристики наркоманії в Україні. Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. 2023. № 2. С. 301-306.
6. Терещук С. С. Звільнення від кримінальної відповідальності за ч. 4 ст. 309 Кримінального кодексу України: проблеми застосування та вдосконалення заохочувальної норми. Право і суспільство. 2012. № 3. С. 213-217.

References

1. Criminal Code of Ukraine: with changes and additions as of 2024/04/01. Kyiv: Vydavnytstvo Palyvoda A.V., 212 [in Ukrainian].
2. Regarding judicial practice in cases related to crimes in the sphere of circulation of narcotic drugs, psychotropic substances, their analogues, or precursors: Resolution of the Plenum of the Supreme Court of Ukraine dated April 26, 2002, No. 4. Database "Legislation of Ukraine". Verkhovna Rada of Ukraine: official website. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0004700-02> [in Ukrainian].
3. Danilevska Yu. O., Kamenskyi D. V. (2013). Crimes in the sphere of circulation of narcotic drugs, psychotropic substances, their analogues, or precursors, and other crimes against public health: problems of criminal law qualification: practical guide. Luhansk: E. O. Didorenko Luhansk State University of Internal Affairs, 288 [in Ukrainian].
4. Kachalova T. Ye. (2019). Current issues of increasing liability in the form of a fine for illegal production, acquisition, storage, transportation, and dispatch without the purpose of sale of narcotic drugs. Legal Scientific Electronic Journal, 6, 337-341 [in Ukrainian].
5. Lukyanenko S. V., Pribitkova N. O. (2023). Current issues of criminological characteristics of drug addiction in Ukraine. Bulletin of the Kharkiv National University of Internal Affairs, 2, 301-306 [in Ukrainian].
6. Tereshchuk S. S. (2012). Exemption from criminal liability under Part 4 of Article 309 of the Criminal Code of Ukraine: issues of application and improvement of the incentive provision. Law and Society, 3, 213-217 [in Ukrainian].

Стаття надійшла 10.05.2024 р.

B. M. Orlovskiy, Doctor of Juridical Sciences, Associate Professor
Odesa I. I. Mechnikov National University
the Department of Criminal Law, Criminal Procedure and Criminalistics
24/26 Frantsuzkyi Blvd, Odesa, 65058, Ukraine
e-mail: b.orlovskiy@onu.edu.ua
ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-9161-2904>

I. A. Osadcha, Advocate, Senior Lecturer
Odesa National University of Technology
the Department of Philosophy and Law
112 Kanatna St, Odesa, 65039, Ukraine
e-mail: pravnic@ukr.net
ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-9243-1064>

CRIMINAL LIABILITY FOR DRUG USE AND DRUG INTOXICATION

Summary

The article is dedicated to the study of criminally punishable actions related to narcotics and psychotropic substances (manufacturing, acquisition, possession, transportation, dispatch, etc.), which are committed without the intent to sell and defined in Part 1 of Article 309 of the Criminal Code of Ukraine as forms of the objective side.

The authors drew attention to practical situations where a person attempts to ingest (swallow) a purchased narcotic or psychotropic substance in order to evade criminal liability under Part 1 of Article 309 of the Criminal Code. When ingesting such a narcotic substance in non-public places, there is no criminal liability under Ukrainian legislation; only the presence of a public place allows for the qualification of the person's actions under Article 316 of the Criminal Code.

Also, there is no criminal liability when a person is in a public or non-public place in a state of "narcotic intoxication." In the authors' opinion, these are shortcomings of the criminal legislation that require correction by supplementing the objective side of Part 1 of Article 309 with new forms related to "drug use" (in any location, not just public) and "being under the influence of narcotics".

Based on the research findings, the authors proposed to present the objective side of Part 1 of Article 309 of the Criminal Code of Ukraine in the following wording: "Illegal production, manufacturing, acquisition, possession, transportation, dispatch, or use of narcotic drugs, psychotropic substances, or their analogues without the intent to sell, as well as being under the influence of narcotics, are punishable by...".

The authors' proposed amendment to Part 1 of Article 309 of the Criminal Code should function as a general criminal law norm regulating drug use in any location, while the existing Article 316, "Illegal Public Drug Use," should remain a specific provision applied to cases of drug use in public places.

In the authors' opinion, expanding the content of the objective side in Part 1 of Article 309 by including additional forms will help ensure effective counteraction to drug-related behavior and will have a significant preventive impact on potential drug offenders.

Keywords: drug use, drug intoxication, forms of the objective side, narcotics, psychotropic substances, criminal liability.